

De dijken in gevaar, een impressie

Na Kerst 1993 is Nederland begin 1995 opnieuw in de ban van het water. Aanhoudende regenval en een overvloed van smeltwater zijn er de oorzaak van dat het water in de Rijn en de Maas onrustbaarend stijgt. Snel wordt het duidelijk dat het Gelders Rivierengebied opnieuw rekening zal moeten houden met hoog water.

Op 26 januari doet Rijkswaterstaat de prognose dat de Rijn in Nederland de komende vier dagen zal stijgen naar 16.50 meter + N.A.P. Daarmee wordt de situatie 1993 ongeveer geëvenaard. Een ongewenste en gevaarlijke situatie voor niet verbeterde dijken. De dijken worden regelmatig geïnspecteerd en het functioneren van sluisen en gemalen getest. Beperkte dijkbewaking wordt ingesteld. De gemeenten die aan de dijken grenzen krijgen het verzoek om gemotoriseerd verkeer op de dijkwegen te verbieden. Zij informeren bewoners en eigenaren van woningen en bedrijven in de uiterwaarden over de voorspelde hoge waterstanden. Het bestuur informeert de betrokken burgemeesters over de ontstane situatie. De regionale Rampen Coördinatie Centra (RCC) van Nijmegen, Tiel en Arnhem komen bijeen voor overleg.

Op zaterdag 28 januari wordt de dijkstoel op de hoogte gesteld van de laatste ontwikkelingen. Rijkswaterstaat blijft bij haar eerdere prognose. De waterschappen zijn niet gerust op de ontwikkelingen in de diverse stroomgebieden. De dijkbewaking voor zowel de Maas- als de Waaldijken wordt verder geïntensiveerd. De RCC's zijn ingericht en bemand. Enkele voor erosie kwetsbare dijkvakken worden voorzien van nylondoek en de Maasdijk bij Heerewaarden wordt plaatselijk versterkt met strobalen en zandzakken.

Zondag blijkt de vrees dat de hoogste stand nog niet is bereikt gegrond. De prognose van de hoogste waterstand wordt naar boven bijgesteld (16.55+), zonder de garantie dat verdere stijging is uitgesloten. De dijken zullen belast worden op een hogere stand dan in 1993, de prognoses zijn onzeker, de weersomstandigheden ongunstig. De dijkstoel komt in spoedberaad bijeen. Theoretische berekeningen geven aan dat de veiligheid van diverse dijken in het geding is. Alleen preventieve evacuatie

kan voorkomen dat er bij dijkdoorbraak slachtoffers vallen. Volgens het rampenplan moet daartoe worden overgegaan zodra het water in de Rijn de stand bereikt van 16.50 + N.A.P. en een verdere stijging te verwachten is. Aan de RCC's Nijmegen en Tiel wordt doorgegeven dat vanaf dinsdag 31 januari geen garantie meer gegeven kan worden voor de veiligheid van de nog niet verbeterde dijken langs de Waal. Verder wordt gevraagd om een vaarverbod in de Waal als het water nog verder stijgt. Meer zandzakken zijn nodig ter bestrijding of voorkoming van schade aan het talud door golf en wind. Controle op kwel aan de binnenteen en scheurvorming in de kruin van de dijk wordt opgevoerd. Het crisisteam van het polderdistrict komt minimaal eenmaal per dag bij elkaar. Verbindingen blijken kwetsbaar.

Maandag loopt de spanning op, het water stijgt nog steeds. In de gemeentehuizen van Ubbergen, Zaltbommel en West Maas en Waal zijn inmiddels permanente dijkposten ingericht van waaruit de meest zwakke dijktracé's van respectievelijk de Ooijpolder, de Bommelerwaard en het Land van Maas en Waal gecontroleerd worden. De gemalen werken op volle toeren om het kwelwater weg te kunnen werken. Ondanks dat is plaatselijke overlast onvermijdelijk. Een van de pompen van het Hollandsch-Duitsch gemaal bij Nijmegen is uitgevallen en de reparatie zal enige dagen in beslag nemen.

Na langdurig overleg met de betrokken burgemeesters, vertegenwoordigers van politie en brandweer en het polderdistrict deelt de Commissaris van de Koningin uiteindelijk mee met ingang van dinsdag 31 januari vanaf 8.00 uur de evacuatie van de

de bewoners van de Ooijpolder (Millingen a/d Rijn, Beek-Ubbergen gedeeltelijk en Nijmegen gedeeltelijk), het Land van Maas en Waal (West Maas en Waal en Druten) en de Bommelerwaard (Rossum, Maasdriel, Hedel, Ammerzoden, Zaltbommel, Kerkwijk en Brakel gedeeltelijk) verplicht te stellen. Bij vertrek weet niemand hoe lang 'tijdelijk' gaat duren. Ook medewerkers en bestuursleden van het

polderdistrict krijgen te maken met de evacuatie, ook hun huisraad en gezinsleden moeten elders worden ondergebracht. Zelf blijven zij op hun post in het districtshuis te Druten of elders in het gebied. Na de drukte van vertrekkende auto's en veewagens bieden de gemeenten in de regio een desolate aanblik. Intussen is de waterstand van de Maas iets hoger dan rond Kerst 1993. Een verdere stijging wordt echter niet verwacht, maar ook geen daling. Bij Heerewaarden is de situatie onder controle. Het water in de Waal bereikt zijn topstand van 16.68 + N.A.P. In totaal worden er 65.000 zandzakken verwerkt. Op strategisch belangrijke punten heeft het polderdistrict de beschikking over bulldozers, hydraulische kranen, shovels en vrachtwagens met zand. Langs de Waaldijk bij Hurwenen wordt aan de polderzijde van de dijk 2.000 m³ zand gestort omdat er scheuren in de kruin zijn aangetroffen.

Op 2 februari raakt door een storing ook een pomp van het gemaal Quarles van Ufford buiten werking, waardoor het water in de polder ineens 20 cm hoger staat.

Koningin Beatrix, Minister-President Kok en diverse andere ministers bezoeken in deze periode het bedreigde gebied. Het beeld op de Waal is inmiddels omgekeerd, de ingezette daling van de Waal zal de komende dagen waarschijnlijk nog sneller gaan. De dijkposten houden tot nader order hun volledige bezetting voor permanente controle. Aangezien het water in de Maas en de Waal blijft dalen wordt de terugkeer van de bevolking voorbereid.

De volgende dag vergadert de dijkstoel over de veiligheid van de dijken.

Na overleg met het RCC Nijmegen wordt besloten dat het polderdistrict op 4 februari om 07.00 uur het

sein 'veilig' zal geven voor de dijken in de Ooijpolder en het Land van Maas en Waal en 24 uur later ook voor de Bommelerwaard.

Intussen is de pomp van het gemaal Quarles van Ufford gerepareerd en het polderpeil weer normaal. Langs de Maasdijk in het Land van Maas en Waal en in de Bommelerwaard komt op een aantal plaatsen bij wellen ook zand mee van onder de dijk. Om de schade zoveel mogelijk te beperken worden rondom de wellen zandzakken geplaatst.

Op 4 februari mogen de mensen uit de Ooijpolder en het Land van Maas en Waal vanaf 08.00 uur weer naar huis. Aan de gemeenten is wel gevraagd de dijkwegen zo min mogelijk te belasten. Een niet eenvoudige opdracht gezien de voorspelbare stroom terugkerende bewoners, maar ook ramp-toeristen.

Voor de bewoners van de Bommelerwaard breekt op 5 januari het moment aan dat zij weer huiswaarts kunnen keren. De permanente dijkbewaking is beëindigd en vervangen door periodieke bewaking door het personeel van het polderdistrict. Het materieel wordt op maandag 6 februari 1995 afgevoerd.

We halen opgelucht adem, zijn moe en blij dat het zo is afgelopen.

Samengevat

De inzet van het bestuur en het personeel van het polderdistrict en van alle andere betrokkenen was buitengewoon. In organisatorisch opzicht verliep de aanpak van de dijkbewaking zonder grote problemen. Het polderdistrict kon adequaat inspelen op de situatie dankzij de deskundigheid van het personeel.

Het na 1993 aangepaste dijkbewakingsplan heeft zijn waarde bewezen.

Desondanks waren er nog enige knelpunten die vooral betrekking hebben op de beschikbare communicatiemiddelen, de communicatielijnen met andere overheden en de huisvesting en verzorging van de mensen op de werkvloer.